

נשאלתי בענין בעה"ב שבער בו אהבת התורה וידיעתה ומחמת רוצר יו' להשיגה באשר הוא טרוד במחייתו שלח כסף ע"י שליחים נאמנים לשלם לקבוצה של אברכים שילמדו לזכותו כל התורה כולה וחילקו אותו ביניהם לנושאים ובעז"ה ילמדו הרבה חלקי התורה לזכותו. והוא בתחילת בקשתו בירר אצלם אם אפשר להתחייב כספים אלו מכספי מעשרות שלו שלו ואחרי שענו לו בחיוב ביקש שילמדו לזכותו עוד עוד נושאים בתורה. האם עשו כהוגן דהיינו שישלם להם ממעשרותיו או דלמא הוה ליה פורע חובו ממעות צדקה.

והנה כתב הרמ"א יורה דעה הלכות צדקה סימן רמט סעיף א' ואין לעשות ממעשר שלו דבר מצוה, כגון נרות לבית הכנסת או שאר דבר מצוה, רק יתנו לעניים.

ובש"ך ים רמט ס"ק ג כתב מהרש"ל והדרישה כתבו בשם תשובת מהר"מ דכל מצוה שתבא לידו כגון להיות בעל ברית או להכניס חתן וכלה לחופה וכה"ג וכן לקנות ספרים ללמוד בהם ולהשאיל לאחרים ללמוד בהם אם לא היה יכולת בידו ולא היה עושה אותה מצוה יכול לקנות מן המעשר ע"כ וכן בט"ז שם רמט ס"ק א וז"ל: ולענין לקנות מצות בבית הכנסת במעות מעשר נ"ל דאם בשעת קניית המצות היה דעתו על זה שרי דהא המעות לצדקה אזיל ואף שהוא נהנה במה שמכבד לקרות אחרים לס"ת אין זה איסור שהרי בכל מעשר יש טובת הנאה לבעלים מה שאין כן אם בשעת קניית המצות לא נתכוין ליתן ממעשר ואח"כ רוצה לפרוע ממעשר ה"ל כפורע חובו ממעשר כנ"ל בזה. וכתב בדרישה בשם תשו' מהר"ר מנחם שמואל ליתן מן המעשר להיות בעל ברית או להכניס חתן לחופה או לקנות ספרים ללמוד בהם ולהשאיל לאחרים ללמוד בהם אם לא היה יכולת בידו ולא היה עושה המצוה עכ"ל.

והוא מובא בהרבה פוסקים ובזה"ל ממש לשמל ב קיצור שולחן ערוך סימן לד סעיף ד' וז"ל ואם נזדמן לו מצוה להיות בעל ברית, או להכניס חתן וכלה עניים לחופה וכדומה, וכן לקנות ספרים ללמוד בהם, ולהשאיל לאחרים ללמוד בהם, אם לא היה יכולת בידו, ולא היה עושה אותה מצוה ממנו שלו, יכול לעשות ממעשר.

והוא לשון הש"ה מסכת חולין פרק נר מצוה אות סג. וז"ל מצאתי בשם מהר"ר מנחם מעיל צדק, להשכיר מלמד לבן קרובו עשיר ללמוד עמו שעה יתירה, ממעשרות, הדעת נוטה דיכול להשכיר, כי מה שכתב מהר"ם שאינו רשאי לתת מעשרות לבן קרובו עשיר, איכא למימר לשאר צרכיו, אבל ללמוד תורה אפשר ליתן לו אם אין האב רוצה ליתן. וכן אני רגיל להורות לבני אדם, כל מצוה שתבא לידו, להיות בעל ברית ולהכניס כלה לחופה וכיוצא בזה, וכן לקנות ספרים ללמוד בהם ולהשאיל לאחרים ללמוד בהם (כתובות נ א), אם לא היה יכולת בידו ולא היה עושה אותו מעשה, אז יקח מן המעשר, עכ"ל. וכן כתב הגר"ח קנייבסקי שליט"א בדרך אמונה הלכות מתנות עניים פרק ז ס"ק כז וז"ל יש דעות אם יכול לעשות ממעות מעשר שלו שאר מצות כגון נרות לביהכ"נ או להיות בעל ברית ולהכניס חתן וכלה לחופה או לקנות ספרים ולהשאיל לכל מי שירצה ד"א דכל אלו אם בלא"ה לא הי' עושה כן יכול לעשות ממעות מעשר ואף על פי שנהנה מזה ג"כ יש מחמירין בזה שמעות מעשר הוא רק לעניים אא"כ התנה בתחלה שיוכל לתת לכל המצות ולכן טוב שיתנה בתחלה (א) ואם לא התנה מהנכון להחמיר שלא ליתן רק לעניים עכ"ל.

וענין שו"ת חלקת יעקב יורה דעה סימן קלז ס"ק ה וז"ל:

ועל שאלתו הה' - וז"ל עוד יש להסתפק אם רשאי לתת לבניו וקרוביו או אפילו לסתם ת"ח ממעות מעשר שלו באופן שיהי' לו שותפות ע"ד יששכר וזבולון בתורתו, אם מצד טובת הנאה שלו רשאי לעשות כן במעות צדקה או לא.

לפע"ד נראה דמותר, דהא אף בשותפות דרך יששכר וזבולון אינו מקבל ממנו רק שכר טוב לעוה"ב, וזה מקבל אף בלי תנאי דיששכר וזבולון, דמי זוטרי לן כל הנהו מאמרי חז"ל שהבאנו לעיל אות ב' דכל המהנה לת"ח כאלו הקריב תמידין כאלו הקריב בכורים כאלו מדבק בשכינה, זאת אומרת שיהי' לו תשלום גמול לעוה"ב, וזה מותר דזה הוי רק כטובת הנאה דמבואר להדיא בטור סימן של"א, מובא בט"ז סוף סימן של"א, דאף מעשר עני מתבואה, דהוי חיוב גמור, טובת הנאה שלו, ומבואר שם ונותנין אותו לחבר עיר בטובת הנאה, ופירש בט"ז שם פירוש דרך דורון וכבוד, דבאופן זה יש לו ודאי טובת הנאה ומותר, אם כן כש"כ במעשר כספים דקילא טפי (ואנא מספקינא, על שותפות על דרך יששכר וזבולון, אם צריכים לזה תנאי להדיא, מרש"י ריש זבחים במתני' גבי שמעון אחי עזרי' מבואר הלשון והתנו ביניהן, ומרש"י סוטה כ"א סוף עמוד א' משמע לכאורה דאף בלא תנאי, רק כשמחזיקו בכדי שיהי' לו זכות בתורתו שלמד נמי מהני) ועי' בש"ך סוסי' רמ"ב ס"ק ט"ו בשם ספר חסידים, ואם הרב לא הי' רוצה ללמדו אלא בשכירות ויהודים נותנים לו השכירות ללמדו, אז אבדת בעל הנותן קודם לאב ולרבו - בא וראה כמה גדולה כחה של החזקת תורה, ואף בלא תנאי בפירוש ע"ד יששכר וזבולון, ואפה"כ מותר משום דזה נקרא רק טובת הנאה ומותר אף במעשר עני דתבואה, ומכש"כ במעשר כספים. ואף אם נחשוש במעשר עני דתבואה בתנאי דיששכר וזבולון ולומר דזה הוי יותר מטובת הנאה, אבל במעשר כספים ודאי דמותר וכאמור. עכ"ל.

ומצאתי עוד בס"ד בשו"ת כתב סופר יורה דעה סימן קיב בא"ד בזה"ל אבל נ"ל כי נכון את אשר דיבר הרב מה"ו עקיבא נ"י כי זה אינו פרעון בצדקה רק לומדים בטובת הנאה (דהיינו שיותן להם מעות צדקה) ונכון הוא כי מה איכפת להו לאלו שלמדו איזה מעות נתן להם עכ"פ הם יקבלו המעות וכדי שיותן להם ולא לאחרים לומדים פרק משניות או הלכה ויפה עשה, אלא דיש חלוקי דינים בזה, כי באמת סברא הלז כבר כתובה בט"ז יו"ד ס' רמ"ט ס"ק א' לקנות מצות בבהכ"נ ממעות מעשר מותר כיון דט"ה ממעשר לבעלים אלא דמחלק שם אם היה דעתו מיד בעת קניית המצות שיהי' ממעות מעשר, אבל כשלא היה בדעתו כן ושוב נמלך הוי כפ"ח ממעות מעשר יעיי"ש, וכן נימא אם היה דעתו מיד ממעות שמפריש לפרוע ללומדים יוכל לפרוע להם משא"כ כשאח"כ נמלך ולדעתי מסתמא חישוב כן מיד דכן הנהוג שעושים פ"נ ושוב נותנים המעות ללומדים או במקומינו להתפללים ואומרים תהלים עבור החולים, וסתמא כפירושו, והרי לא היה להרב מהו' עקיבא נ"י רשות לחלק עוד מעות חוץ ממ' זהובים וממה יפרע עבור הלימוד ומסתמא ליתן להם מעות זה נתון, באופן שגם אם כבר יצא מלבו מחשבתו בעת ההיא ויעיין תוס' שבועות ר"פ שבועות שתיים ד"ה לישנא דאתקיל לי"מ מ' יצא חובתו וכדין עשה ע"כ עע"ש וכתב בסוף דבריו שם "ומעשים בכל יום כי העושים פ"נ שוב מחלקים למתפללים ואומרים תהלים כנהוג פה"ה עכ"ל.

ועוד נמצא שכתב כן בנו בשו"ת שבט סופר יורה דעה סימן פד השני בענין א' שרצה להמנות על החברה קדישא ותקנה ביניהם שצריך לשלם סך בסף להיות חלק מהחברה והתיר לו לשלם מכספי מעשר.

וענין זה כתב גם בן בנו בשו"ת דעת סופר יו"ד סימן פ' אודות מי שרצה להניח קרן קיימת לזכרון נשמת אביו אם ומשיב שם שמכמה צדדים לית דין צריך בשם שמותר לכו"ע בין מצד החת"ס יו"ד רל"א [גם אביו וזקיניו מזכירין אותו דאם התנה מותר] ובין מצד התשובה מאהבה שהאינדא דלא נהגו במע"כ מותר אפי' בסתם ומכ"ש אם פירש שיעשה מזה דבר מצוה אין בו שום נדנדו איסור. ובהמשך מוסיף עוד צד היתר כיון שכונתו לחלקו לעניים ושם דוחה היתר זה כיון שקרן קיימת הוא ורק ירוויחו מהרווחים בינתיים [בעצם לעולם] מעכב העניים מהקרן עכ"ל וטענה זו האחרון לא שייך בדין כיון שמדובר להעביר הכסף להלומדים תיכף בלמדם הנושאים הקצובים להם.

ולמעשה מכל האמור לא נראה שיש צורך לפקפק בנידן דידן ואדרבה כמותו ירבו בישראל לצבור לעצמם זכות הלימוד ולחזק ידי ת"ח בהם תוך כדי התחייבות להספיק הספקים אדירים ולהרחיב ידיעותיהם בתורה ק"ו. וה"ר שנזכה לקיום הפסוק ושביה בצדקה, ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים. אכ"ר.